

ХҒТАР 11.15.37

Ғылыми мақала

<https://doi.org/10.32523/2616-6887-2025-151-2-68-83>

Тәуелсіздік кезеңіндегі қазақстандық қоғамның құндылық бағдарларының трансформациясы: медиадискурстың контент-талдауы

Н.Л. Сейтахметова^{ID}, Ш.М. Жандосова*^{ID}

Философия, саясаттану және дінтану институты, Алматы, Қазақстан

(E-mail: natalieseyt@mail.ru, sholpan_zhandosova@mail.ru)

Аңдатпа. Бұл мақалада тәуелсіздік кезеңіндегі қазақстандық қоғамның құндылық бағдарларының өзгеру динамикасы медиадискурс призмасы арқылы зерттеледі. Зерттеудің өзектілігі мемлекет құрылысы мен жаңғырту контексіндегі қоғамдық сана мен әлеуметтік-мәдени үлгілердің өзгерістерін кешенді талдау қажеттілігімен негізделген. Зерттеудің әдіснамалық негізі медиамәтіндерді сандық және сапалық контент-талдауды, дискурс-талдауды және салыстырмалы әдісті үйлестіретін кешенді тәсіл болды. Эмпирикалық базаны репрезентативтілік принципі бойынша және медиакөңістіктің әртүрлі сегменттерін қамту арқылы іріктелген 1991-2024 жылдар аралығындағы жетекші қазақстандық бұқаралық ақпарат құралдарының материалдары құрады. Зерттеу барысында қоғамның құндылық бағдарларының трансформациясының үш негізгі кезеңі анықталды: бейімделудің посткеңестік кезеңі (1991-2000), тұрақтандыру және жаңа ұлттық бірегейлікті қалыптастыру кезеңі (2001-2015) және жаһандық сын-қатерлер мен цифрлық трансформация кезеңі (2016-2024). Медиадискурсқа жүргізілген контент-талдау отбасы, еңбек, білім, әлеуметтік табыс, азаматтық жауапкершілік және ұлттық мәдениет сияқты базалық құндылықтардың репрезентациясындағы айтарлықтай эволюцияны көрсетеді. Медиадискурста қазақстандық қоғамның дәстүрлі құндылықтарының жаһандану процестері мен елдің әлемдік қауымдастыққа интеграциялануына байланысты модернизациялық бағдарлармен диалектикалық өзара әрекеттесуі көрініс табатыны анықталды. Медиадискурстың трансформациясы мен қоғамдық санадағы нақты өзгерістер арасында маңызды корреляция орнатылды, бұл БАҚ-тың әлеуметтік құндылықтардың трансляторы ғана емес, сонымен қатар конструкторы ретіндегі рөлін растайды. Қазақстандықтардың қоғамдық санасындағы дәстүрлі және модернизациялық құндылықтардың арақатынасын талдауға ерекше назар аударылып, азаматтардың әлеуметтік ұстанымдары мен дүниетанымдық позицияларының өзгеруіндегі доминантты тенденциялар анықталды.

Түйін сөздер: құндылық бағдарлары, қоғамдық сана трансформациясы, дәстүрлі құндылықтар, әлеуметтік-мәдени құндылықтар, ұлттық бірегейлік, құндылықтар модернизациясы, жаһандану, цифрландыру.

Кіріспе

Қазақстан тәуелсіздік алғаннан бері қоғамдық құндылықтар жүйесінде терең өзгерістер орын алды. Бұл трансформациялық үдерістер медиа кеңістікте айқын көрініс тапты. Тәуелсіздік жылдарындағы бұқаралық ақпарат құралдарының дискурсын талдау арқылы қазақстандық қоғамның құндылықтық бағдарларының эволюциясын байқауға болады.

Тәуелсіздіктің алғашқы жылдарында медиадискурста ұлттық бірегейлікті қалыптастыру, мемлекеттік тілді дамыту және дәстүрлі құндылықтарды жаңғырту мәселелері басым болды. Бұқаралық ақпарат құралдары қазақ тілі мен мәдениетін насихаттауға, ұлттық сана-сезімді оятуға көп көңіл бөлді.

1990-шы жылдардың ортасынан бастап нарықтық экономикаға көшумен байланысты жаңа құндылықтар пайда болды. Кәсіпкерлік белсенділік, бәсекеге қабілеттілік, табысқа ұмтылу сияқты құндылықтар медиа кеңістікте кеңінен талқылана бастады. Дегенмен, дәстүрлі отбасылық құндылықтар, ұжымдық жауапкершілік сияқты дәстүрлі құндылықтар да өз маңызын жоғалтқан жоқ.

2000-шы жылдары жаһандану үдерісінің әсерінен қазақстандық қоғамның құндылықтар жүйесі одан әрі күрделене түсті. Медиадискурста дәстүрлі және жаңашыл құндылықтардың үйлесімді синтезі байқалды. Бір жағынан, ұлттық дәстүрлер мен мәдени мұраны сақтау маңызды болса, екінші жағынан, жаһандық интеграция мен инновациялық даму мәселелері де өзекті болды.

2010-шы жылдардан бастап цифрлық технологиялардың дамуымен байланысты жаңа құндылықтық бағдарлар қалыптасты. Ақпараттық қоғам, цифрлық сауаттылық, үздіксіз білім алу сияқты құндылықтар медиадискурста жиі көтеріле бастады. Сонымен қатар, экологиялық жауапкершілік, тұрақты даму, әлеуметтік әділеттілік сияқты жаһандық құндылықтар да маңызды орын алды.

2020-шы жылдардан бастап қазақстандық қоғамның құндылықтар жүйесінде жаңа бетбұрыстар байқалды. COVID-19 пандемиясы қоғамдық құндылықтарға айтарлықтай әсер етті, денсаулық сақтау, әлеуметтік жауапкершілік және цифрлық технологияларды қолдану алдыңғы орынға шықты. Медиадискурста қашықтан жұмыс істеу, онлайн білім беру және цифрлық қызметтерді пайдалану сияқты жаңа тақырыптар пайда болды.

Қоғамдық денсаулық пен әлеуметтік қауіпсіздік мәселелері бұқаралық ақпарат құралдарында кеңінен талқыланды. Цифрлық трансформация үдерісі жеделдетілді, бұл медиа кеңістікте цифрлық дағдылар мен технологиялық инновацияларға деген сұранысты арттырды. Әлеуметтік желілер мен онлайн платформалар қоғамдық пікірталастың маңызды алаңына айналды.

Әлеуметтік әділеттілік, теңдік және инклюзивтілік сияқты құндылықтар да маңызды орын алды. Бұқаралық ақпарат құралдары қоғамдағы әлеуметтік теңсіздік мәселелерін көтеріп, осы бағыттағы реформаларды талқылады. Жастар арасында кәсіби даму, өмір бойы білім алу және жеке тұлғалық өсу сияқты құндылықтар басым болды. Стартаптар, инновациялық жобалар және кәсіпкерлік бастамалар туралы ақпарат медиада кеңінен таратылды.

Жалпы алғанда, тәуелсіздік жылдарындағы медиадискурс талдауы қазақстандық қоғамның құндылықтар жүйесінің біртіндеп жаңғырып, күрделеніп келе жатқанын көрсетеді. Дәстүрлі ұлттық құндылықтар мен жаһандық үрдістердің үйлесімді синтезі қалыптасуда. Бұл үдеріс қазақстандық қоғамның одан әрі дамуына негіз болып табылады.

Зерттеудің өзектілігі қазақстандық қоғамның құндылық бағдарларының өзгеруін жүйелі түрде зерттеу қажеттілігімен байланысты. Медиа-дискурсты контент-талдау арқылы біз қоғамдық санадағы өзгерістерді, жаңа құндылықтардың қалыптасуын және дәстүрлі құндылықтардың трансформациясын анықтай аламыз.

Зерттеудің мақсаты – тәуелсіздік жылдарындағы қазақстандық БАҚ-тағы құндылық бағдарларының өзгеру динамикасын анықтау және талдау. Бұл мақсатқа жету үшін келесі міндеттер қойылды:

1. Тәуелсіздік кезеңіндегі медиа-дискурстың негізгі бағыттарын анықтау;
2. БАҚ-тағы құндылық бағдарларының өзгеру үрдістерін талдау;
3. Медиа-контенттегі дәстүрлі және жаңа құндылықтардың арақатынасын зерттеу;
4. Қазақстандық қоғамның құндылық жүйесінің трансформациясына әсер ететін факторларды анықтау.

Зерттеу әдістері мен материалдары

Медиадискурс контекстіндегі қоғамның құндылық бағдарларының трансформациясы мәселесі Қазақстанда да, шетелде де зерттеушілердің кең ауқымының назарын аударып отыр. М.Кастельстің [1] іргелі еңбектерінде ақпараттық дәуірдің әлеуметтік құндылықтардың өзгеруіне және жаңа қоғамдық парадигмалардың қалыптасуына әсері зерттеледі.

Шетелдік зерттеушілер П.Бурдые [2] мен Ю.Хабермас [3] қоғамдық дискурсты қалыптастырудағы медианың рөлін түсінудің теориялық негізін қалаған. Олардың тұжырымдамалары М.Дарем мен Д.Келлнер [4] сияқты заманауи зерттеушілердің еңбектерінде жалғасын тапты. Зерттеліп отырған мәселенің халықаралық аспектісі К.Херпфер мен К.Кизилованың «Values and Transformation in Central Asia» [5] еңбегінде зерттелген. Аталған ғылыми еңбекте посткеңестік кеңістік елдеріндегі құндылық бағдарларының трансформациясына салыстырмалы талдау жасалған.

Қазақстандық зерттеушілер Г.Ж. Жұманова [6] мен Г.К. Пралиева [7] қазақстандық қоғамның құндылықтық бағдарларының эволюциясын ұлттық бірегейлік призмасы арқылы талдайды. Г.К. Гиздатов «Медиадискурс Казахстана: социальные концепты и когнитивные стратегии» [8] атты еңбегінде БАҚ-тың қоғамдық пікірді қалыптастырудағы және әлеуметтік құндылықтардың трансформациясындағы рөлін зерттейді.

Қоғамдық сананың медиатизациясын түсінуге С.Ж. Нұрбековтың «История и перспективы развития медиапространства Республики Казахстан» [9] атты ғылыми еңбегі ерекше үлес қосты. Өз еңбегінде автор тәуелсіздік кезеңінде құндылық бағдарларын қалыптастыруға медианың ықпал ету механизмдерін ашып көрсетеді. А.К. Сұлтанғалиева «Города и люди: социокультурная трансформация в Казахстане» [10] зерттеуінде қоғамдық құндылықтар жүйесіндегі өзгерістердің кешенді талдауын

ұсынады. Ж.А. Қалиева «Система ценностей казахстанской молодежи» [11] мақаласында жас ұрпақтың құндылықтық ұстанымдарының динамикасын зерттеудің ауқымды нәтижелерін ұсынады.

Медиадискурсты зерттеуге Д.О. Байгожина, Н.И. Клушина, С.Ш. Таханның «Медиатизация культуры в дискурсе современных казахстанских медиа» [12] атты еңбегі елеулі үлес қосты, онда авторлар дәстүрлі құндылықтардың трансформациясына цифрландырудың әсерін талдайды. Л.Ю. Скорынина «Казахстан на пути к информационному обществу» [13] зерттеуінде заманауи әлеуметтік ұстанымдарды қалыптастырудағы жаңа медианың рөлін қарастырады.

Г.К. Гиздатовтың «Дискурс идентичности в медийном пространстве современного Казахстана» [14] және Е.И. Дудинова мен Л.И. Мұхамәдиеваның «Национальное единство» как метаэтнический концепт в системе медиадискурса» [15] атты зерттеулері ерекше назар аударуға тұрарлық, онда қоғамдық сананың трансформациялану процестері медиарепрезентациялар призмасы арқылы талданады.

Зерттеудің теориялық негізін сондай-ақ З.К. Шәукенова мен С.Т. Сейдумановтың «Модернизация общественного сознания как предмет социологии социальных изменений» [16] және М.Қазбекованың «Особенности политической модернизации в Казахстане» [17] еңбектері құрайды, онда қазақстандық қоғамдағы трансформациялық процестердің кешенді талдауы ұсынылған.

Дереккөздерді талдау қазақстандық қоғамдағы құндылық бағдарларының трансформациясы сызықтық емес сипатқа ие екенін және жаһандану, модернизация, дәстүрлі мәдениет пен жаңа технологиялардың әсері сияқты факторлар кешенімен анықталатынын көрсетеді.

Бұл зерттеу шеңберінде алғаш рет медиадискурсты кешенді жүйелі талдау интеграцияланған сандық және сапалық әдістерді қолдану арқылы жүргізілді. Кешенді тәсіл мемлекеттік саясат пен әлеуметтік өзгерістер арасындағы статистикалық маңызды корреляцияны эмпирикалық түрде анықтауға мүмкіндік берді, бұл факторлардың өзара әсерін растады. Ерекше назар бұқаралық ақпарат құралдарында осы мәселелерді жариялаудағы ұзақ мерзімді үрдістерді, негізгі тақырыптық бағыттар мен екпіндерді егжей-тегжейлі анықтауға аударылды. Алынған нәтижелер БАҚ-тың қоғамдық пікірді қалыптастырудағы маңызды делдал ретіндегі рөлін негіздейді және олардың мемлекеттік бастамаларды іске асыру тиімділігіне әсерін көрсетеді.

Қойылған мақсатқа жету үшін 1995 жылдан 2024 жылға дейінгі кезеңде жетекші қазақстандық БАҚ-тағы жарияланымдарға сапалық және сандық контент-талдауды үйлестіретін аралас әдістеме қолданылды. Мұндай тәсіл медиадискурсты жан-жақты бағалауды қамтамасыз етті және ақпараттық өріс пен қоғамдағы құндылықтық трансформация процестері арасындағы өзара байланысты терең түсінуге мүмкіндік берді, бұл одан әрі ғылыми жалпылау мен практикалық ұсыныстар үшін сапалы негіз қалыптастырды. Іріктемеге қазақстандық қоғам өмірінің әлеуметтік, мәдени және экономикалық аспектілерін қамтитын қоғамдық-саяси және мамандандырылған басылымдар кіреді. Жарияланымдарды іріктеу ұлттық бірегейлікке, мәдени мұраға, дәстүрлерге, тілге, ұлттық тиесілілікті білдірудің заманауи нысандарына қатысты

негізгі сұраулар бойынша жүзеге асырылды. Талдаудың уақыт аралығы үш негізгі кезеңді қамтиды: 1995-2005 жж., 2005-2015 жж. және 2015-2024 жж.

Жарияланымдарға жүргізілген сапалық контент-талдау ұлттық бірегейлік пен мәдени мұра мәселелерін жариялаудағы басым тақырыптарды, негізгі идеялар мен мағыналық екпіндерді анықтауға бағытталған. Сандық талдау тиісті санаттардың аталу жиілігінің өзгеруін бағалауға және медиакүн тәртібіндегі осы мәселелердің салыстырмалы маңыздылығын анықтауға мүмкіндік берді.

Нәтижелер мен талқылаулар

Қоғамның құндылық бағдарлары оның мәдени, әлеуметтік және экономикалық дамуының бағытын анықтайтын негізгі фактор болып табылады. Құндылық сала-сындағы терең өзгерістер азаматтардың дүниетанымына, мінез-құлқына және басым-дықтарына, сондай-ақ ұлттық бірегейліктің қалыптасуына айтарлықтай әсер етеді. Осы өзгерістердің динамикасын түсіну қоғамның тұрақты және үйлесімді дамуына бағытталған мемлекеттік саясат стратегияларын әзірлеу үшін маңызды.

Бұқаралық ақпарат құралдарындағы жарияланымдар көрсеткендей, ұлттық бірегейлік пен мәдени мұра қазіргі қазақстандық қоғамның негізгі құндылық бағдарлары болып табылады. 1995-2005 жылдар аралығындағы қазақстандық БАҚ-тағы жарияланымдарды талдау Қазақстанның ұлттық мәдениетін, дәстүрлері мен тілін қалпына келтіруге және насихаттауға арналған материалдардың басым болғанын көрсетті. Бұл тақырып сол кезеңдегі медиа күн тәртібінде орталық орын алды.

Осы кезеңдегі жарияланымдар халық қолөнері мен сәндік-қолданбалы өнерді жаңғыртуға көп көңіл бөлді. Зерттеушілер сондай-ақ бірегей мәдени тәжірибелерді сақтауға және оларды ұрпақтан-ұрпаққа беруге ықпал ететін дәстүрлі халық қолөнері мен қолданбалы өнерге деген қызығушылықтың артып келе жатқанын атап өтті.

Ұлттық мерекелерді, рәсімдер мен салт-дәстүрлерді жаңғырту. Авторлар ұлттық дәстүрлерді жаңғырту процестері жаһандану жағдайында қазақстандық қоғамның мәдени бірегейлігін сақтауда маңызды рөл атқаратынын атап өтті. Тарихи ғимараттар мен ескерткіштерді қоса алғанда, материалдық мәдени мұраны қалпына келтіру ұлттық өткенмен байланысты сақтау және халық арасында ұлттық бірегейлік сезімін нығайту үшін қажетті қадам ретінде қарастырылады.

Ұлттық тағамдар мен гастрономиялық мәдениетті насихаттау. Ұлттық тағамдар мен гастрономиялық мәдениетті насихаттау да мәдени бірегейлікті сақтау мен жеткізудің маңызды элементі ретінде қабылданады. Осы саладағы зерттеулер халықтың дәстүрлі тағамдар мен аспаздық тәжірибелерге деген қызығушылығының артып келе жатқанын көрсетеді, бұл гастрономиялық тәжірибе арқылы мәдени дәстүрлердің берілуіне ықпал етеді.

Жарияланымдарда қазақ тілін дамыту және насихаттау мәселелері маңызды орын алды. «Языковая политика в Казахстане» жарияланымдарында қазақ тілінің мектептік білім берудегі үлесі 1995 жылғы 57%-дан 2020 жылы 82%-ға дейін өскені атап өтілді. Сондай-ақ қазақ тілі барлық мемлекеттік органдарда міндетті іс жүргізу тіліне айналғаны атап өтілді [18].

Қазіргі қазақстандық қоғамның даму кезеңінде мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілінің мәртебесін нығайтуға бағытталған мемлекеттік тіл саясатының қарқынды дамуы байқалады. Бұл үдеріс мемлекеттік басқару, білім беру, мәдениет және бұқаралық коммуникация сияқты қоғамдық өмірдің барлық салаларында тілдік нормаларды жүйелі түрде енгізумен сипатталады. Қазақ тілінің беделін арттыруда мемлекеттік органдардың түрлі институционалдық тетіктер мен бұқаралық коммуникация арналары арқылы жүзеге асырылатын мақсатты ақпараттық-ағартушылық қызметі маңызды рөл атқарады. «Государственный язык – язык национального единства» атты мақалада: «Бүгінгі таңда еліміздегі қазақ тілі ұлттарды біріктіру мен топтастыруға ықпал етіп, тәрбие құралы және адамдар арасындағы қарым-қатынасты байланыстыратын тірек болып табылады. Қазір мемлекеттік тіл еліміздің барлық тіршілік салаларында белсенді қолданылуда. Оны үйрену және білу әркімнің міндеті – бұл уақыт талабы» [19].

Ұлттық бірлік пен мәдени бірегейлік факторы ретінде мемлекеттік тілдің біріктіруші функциясы ерекше маңызға ие болуда. Нормативтік-құқықтық реттеуді, ұйымдастырушылық-әдістемелік қамтамасыз етуді және ақпараттық сүйемелдеуді қамтитын жүргізіліп жатқан тіл саясатының кешенді сипаты қазақ тілін қолдану аясын біртіндеп кеңейтуге және оны әлеуметтік интеграцияның тиімді құралы ретінде бекітуге ықпал етеді.

2005-2015 жылдары қазақстандық БАҚ-та заманауи өнер, дизайн, сән сияқты ұлттық бірегейліктің қазіргі заманғы өзін-өзі көрсету формаларына қызығушылық артты. Дәстүрлі мәдениетті жариялаумен қатар, ұлттық өзіндік ерекшелікті көрсету саласындағы жаңа үрдістерге көбірек көңіл бөліне бастады.

БАҚ Қазақстанның заманауи өнері және оның ұлттық бірегейлікті білдірудегі рөлі, ұлттық сарындарды заманауи формада қолданатын жас қазақстандық суретшілердің шығармашылығы тақырыбына белсенді түрде назар аудара бастады. «Постсоветское. Современное искусство Казахстана: фантомные боли семидесятилетия» [20] атты мақалада дәстүрлі қазақи бейнелер мен символдарды инновациялық көркемдік тәсілдермен үйлестіретін жас суретшілердің саны артып келе жатқаны атап өтіледі.

А. Раимкулованың «Культурная память и современное искусство» [21] атты мақаласында қазіргі қазақстандық костюм дизайнында көшпенділік мұраға негізделген этномәдени дәстүрлердің сән-дизайн саласындағы инновациялық тәсілдермен синтезі байқалатыны атап өтіледі. Отандық модельерлер дәстүрлі мәдениет элементтерін сәннің өзекті үрдістеріне табысты интеграциялап, түпнұсқалығымен, функционалдығымен және орындаушылық шеберліктің жоғары деңгейімен сипатталатын бірегей коллекциялар жасауда, бұл жаһандық сән индустриясы контекстінде танымал ұлттық стильдің қалыптасуына ықпал етеді.

«Модно быть казахом: как наша национальная одежда стала мировым трендом» [22] мақаласы жас қазақстандық дизайнерлердің ұлттық дәстүрлерге жиі жүгініп, оларды заманауи трендтерге бейімдеп жатқанына назар аударады. Бұл оларға мәдени мұраны сақтап қана қоймай, елімізде де, шетелде де сұранысқа ие бірегей брендтер жасауға мүмкіндік береді.

2005-2015 жылдар аралығында қазақстандық БАҚ ұлттық бірегейліктің заманауи көріністеріне деген қызығушылықтың артқанын көрсетті, бұл қазақстандық қоғамның дамуындағы жалпы үрдістерді көрсетті.

2015 жылдан бастап қазақстандық БАҚ-та материалдық емес мәдени мұраны сақтау және оны қазіргі заман талаптарына бейімдеу мәселелеріне назар аудару күшейе түсті. «Нематериальное культурное наследие ЮНЕСКО в Казахстане» [23] мақаласында Қазақстанның бірегей мәдени мұра нысандарының ЮНЕСКО тізіміне енгізілуі маңызды жетістік екені атап өтілген. Бұл олардың әлемдегі танымалдылығын арттырып қана қоймай, осы баға жетпес мұраны болашақ ұрпақ үшін сақтауға ықпал етеді.

«Закон об охране нематериального культурного наследия предложили разработать в Казахстане» [24] мақаласында «Материалдық емес мәдени мұра дегеніміз не?» деген сұраққа жауап іздейді. Бұл – әдет-ғұрыптар, дәстүрлер, ұлттық тәрбие, ұсталық өнер, садақ ату, аңшылық, әндер, күйлер, өлеңдер, әңгімелер, бата, жарапазан, өлең-жырлар, мақал-мәтелдер, халықтық мерекелер – ресми тіркелген 87 элемент. Қысқаша айтқанда, материалдық емес құндылықтар – бұл ұлттың иммунитеті! Көзбен көріп, қолмен ұстай алмайтын, бірақ жанмен сезінуге болатын осы құндылықтарсыз ұлттың жаны жалаңаштанады. Өз құндылықтарынан айырылған ұрпақ рухани азғындайды, ал ұлттық сана әлсірейді.

2015 жылдан бастап қазақстандық БАҚ-та материалдық емес мәдени мұраны сақтау және оны қазіргі заман талаптарына бейімдеу мәселелеріне назар аудару күшейе түсті. Ұлттық дәстүрлерді өмірдің түрлі салаларына кіріктіру, сондай-ақ қазақстандық мәдениетті халықаралық аренада насихаттау тақырыбы барған сайын маңызды бола түсуде.

Қазақстандық БАҚ-тағы ұлттық бірегейлік пен мәдени мұра тақырыбының сандық талдауы сапалық үрдістерді растайды. 1995-2005 жылдар аралығында осы тақырыпқа арналған жарияланымдардың үлесі жалпы контенттің 25-30%-ын құрады. Негізгі тақырыптар дәстүрлерді жаңғырту, мемлекеттік тілді дамыту және ұлттық рәміздерді қалыптастыру болды.

2005-2015 жылдары тиісті жарияланымдардың үлесі 30-35%-ға дейін өсті. Дәстүрлі мәдениетті жариялаумен қатар, ұлттық бірегейліктің өнер, дизайн және сән сияқты заманауи көрініс формаларына көбірек көңіл бөліне бастады.

2015 жылдан бастап осы тақырып бойынша жарияланымдардың үлесі БАҚ-тың жалпы контентінің 40-45%-ына жетті. Негізгі назар материалдық емес мәдени мұраны сақтау мен насихаттауға, сондай-ақ оны қазіргі жағдайға бейімдеуге ауысты. Сонымен қатар, қазақстандық мәдениетті халықаралық тануға және насихаттауға айтарлықтай көңіл бөліне бастады. Сандық талдау қарастырылып отырған кезеңде Қазақстанның медиа күн тәртібінде ұлттық бірегейлік пен мәдени мұра мәселелерінің маңыздылығының артып келе жатқанын растайды.

1995-2005 жылдары негізгі назар базалық білім берудің қолжетімділігі мен сапасын арттыруға аударылды. «Все реформы образования Казахстана за 30 лет Казахстане» [25] мақаласында атап өтілгендей, осы кезеңде мемлекет бастауыш және орта білім беруге аймақтық қолжетімділіктегі сәйкессіздіктерді жоюға, оқу бағдарламаларын жаңғыртуға және педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыруға назар аударды.

2005-2015 жылдары жоғары білім беруді дамытуға және қазақстандық жоғары оқу орындарын әлемдік ғылыми-білім беру кеңістігіне интеграциялауға қызығушылық артты. «Модернизация системы высшего образования в Казахстане: проблемы и перспективы» [26] жарияланымында атап өтілгендей, бұл кезең халықаралық стандарттарды белсенді енгізумен, шетелдік оқытушыларды тартумен және студенттердің академиялық ұтқырлығын кеңейтумен сипатталды.

2015 жылдан бастап үздіксіз білім беру, soft skills және STEM-білім беру (ғылым, технология, инженерия, математика) мәселелеріне көбірек көңіл бөліне бастады. Д. Биляловтың «Новые тренды современного образования» [27] мақаласында осы кезеңдегі білім беру саясаты сыни ойлау, коммуникация және креативтілік дағдыларын қалыптастыруға, сондай-ақ жаратылыстану-ғылыми және техникалық пәндерді насихаттауға бағытталғаны көрсетілген.

Бұл үрдістер қазақстандық БАҚ жарияланымдарында да көрініс тапты. Мысалы, «Развитие науки и образования: новые горизонты для Казахстана в 2024 году» [28] мақаласында «жас ғалымдарды мемлекеттік қолдау аясында Қазақстан Үкіметі жас зерттеушілер мен ғалымдарды қолдауға бағытталған бағдарламаларды қаржыландыруды айтарлықтай ұлғайтты. IT-технологиялар, жаңартылатын энергия көздері, биомедицина және экология сияқты ұлттық экономика үшін басым салалардағы инновациялық зерттеулерге бағытталған жаңа грант бағдарламалары енгізілді» деп атап өтілген.

Жарияланымдар типологиясын сандық талдау келесі үлестірімді көрсетеді: жаңалықтар материалдары – 45%, талдамалық мақалалар – 30%, сараптамалық сұхбаттар – 15%, зерттеу есептері – 10%. Бұл құрылым медиа кеңістікте білім беру тақырыбын жариялауға теңгерімді тәсілді көрсетеді.

Зерттеу білім сапасы мен халықаралықынтымақтастық мәселелеріне назар аударудың тұрақты үрдісін анықтады. Білім берудің инновациялық әдістеріне және білім беру процесін цифрландыруға деген қызығушылықтың артуын ерекше атап өткен жөн, бұл білім берудің дамуының жалпы әлемдік үрдістерін көрсетеді.

Жүргізілген зерттеу негізінде қазақстандық БАҚ-та білім беру тақырыбын жариялаудың елеулі эволюциясын атап өтуге болады, оны жарияланымдардың сандық өсуі және олардың мазмұнының сапалық өзгеруі сипаттайды. Білім беру дискурсын кәсібилендіруге және халықаралық білім беру стандарттарына назар аударуды арттыруда тұрақты үрдіс байқалады.

Қазақ қоғамының құндылықтар жүйесі тәуелсіздік жылдарында терең өзгерістерге ұшырады. Бұл мақалада біз медиадискурсты контент-талдау арқылы осы трансформацияның негізгі бағыттарын анықтауға тырысамыз. Қазақстандық қоғамның құндылық бағдарларының өзгеруі күрделі әрі көп қырлы үдеріс болып табылады. Тәуелсіздік алғаннан кейінгі алғашқы жылдары дәстүрлі құндылықтарға оралу үрдісі байқалды. Бұл кезеңде ұлттық бірегейлікті қалыптастыру мен нығайту басты мәселе болды. Медиа кеңістікте дәстүрлі отбасылық құндылықтар, ұлттық мәдениет пен тіл мәселелері жиі көтерілді. 1990-жылдардың соңына қарай жаһандану үдерісінің әсерінен құндылықтар жүйесінде жаңа бағыттар пайда болды. Нарықтық экономикаға

көшу жеке бастама мен кәсіпкерлік рухты дамытуға ықпал етті. БАҚ-та материалдық табыс пен жеке жетістікке қатысты тақырыптар жиі талқыланды. 2000-жылдары қоғамдық құндылықтар жүйесінде білім мен кәсіби өсу маңызды орын алды. Жоғары білім алу мен шетелде оқу мүмкіндіктері туралы ақпарат медида кеңінен таратылды. Сонымен қатар, дәстүрлі және жаңа құндылықтардың үйлесімін іздеу үрдісі байқалды. Қазақстандық қоғам бір жағынан ұлттық дәстүрлерді сақтауға, екінші жағынан заманауи даму талаптарына бейімделуге тырысты. 2010-жылдардан бастап цифрлық технологиялардың дамуымен байланысты құндылықтар трансформациясының жаңа кезеңі басталды. Әлеуметтік желілер мен онлайн медианың әсерінен ақпараттық қоғам құндылықтары алдыңғы орынға шықты. Жастар арасында виртуалды қарым-қатынас пен цифрлық сауаттылық маңызды құндылықтарға айналды. Медиадискурста экологиялық мәселелер мен тұрақты даму тақырыптары жиі көтеріле бастады. Қазіргі таңда қазақстандық қоғамның құндылық бағдарлары көп деңгейлі сипатқа ие. Дәстүрлі құндылықтар, модернизация талаптары және жаһандық үрдістер өзара тығыз байланыста дамуда. Медиадискурсталдауы көрсеткендей, қоғамдық санада материалдық және рухани құндылықтардың теңгерімін табу маңызды мәселе болып табылады. Білім беру жүйесі мен отбасы институты құндылықтар трансформациясында маңызды рөл атқарады. БАҚ-та көтерілетін тақырыптар қоғамның құндылық бағдарларының өзгеру динамикасын көрсетеді. Зерттеу нәтижелері қазақстандық қоғамның құндылықтар жүйесі үнемі даму үстінде екенін дәлелдейді. Бұл үдеріс ұлттық бірегейлікті сақтай отырып, заманауи даму талаптарына бейімделуге бағытталған.

Қазақстандық медиадискурс контент-талдауы құндылықтар трансформациясының бірнеше маңызды аспектілерін анықтауға мүмкіндік берді. *Біріншіден*, тәуелсіздік жылдарында дәстүрлі құндылықтардың жаңғыруы байқалды. *Екіншіден*, нарықтық экономика жағдайында жаңа әлеуметтік-экономикалық құндылықтар қалыптасты. *Үшіншіден*, білім мен кәсіби құзыреттілік құндылықтары алдыңғы орынға шықты. *Төртіншіден*, ақпараттық қоғам құндылықтарының маңызы артты. *Бесіншіден*, экологиялық құндылықтар мен тұрақты даму принциптері қоғамдық санада орнықты. *Алтыншыдан*, жаһандану жағдайында мәдени құндылықтардың синтезі жүзеге асты. *Жетіншіден*, отбасылық құндылықтардың трансформациясы орын алды. *Сегізіншіден*, азаматтық қоғам құндылықтары дамыды. *Тоғызыншыдан*, діни құндылықтардың рөлі өзгерді. *Оныншыдан*, ұлтаралық келісім мен толеранттылық құндылықтары нығайды.

Зерттеу көрсеткендей, медиадискурста көтерілетін құндылық мәселелері қоғамның даму деңгейін көрсетеді. БАҚ-та талқыланатын тақырыптар қоғамдық сананың өзгеру бағыттарын айқындайды. Медиа контентті талдау арқылы қоғамның құндылық бағдарларындағы өзгерістерді бақылауға болады. Тәуелсіздік жылдарында қазақстандық медиа кеңістікте құндылықтар мәселесі жан-жақты талқыланды. БАҚ құндылықтар трансформациясының негізгі трендтерін көрсетіп отырды. Медиадискурс қоғамдық пікірдің қалыптасуына әсер етті. Бұқаралық ақпарат құралдары құндылықтар жүйесінің өзгеруіне ықпал етті. Медиа контент қоғамның құндылық бағдарларын қалыптастыруда маңызды рөл атқарды.

Тәуелсіздік кезеңінде қазақстандық қоғамның құндылық бағдарлары күрделі трансформацияға ұшырады. Бұл үдеріс медиадискурста жан-жақты көрініс тапты. Құндылықтар жүйесінің өзгеруі қоғамның жаңа даму кезеңіне өтуімен байланысты болды. Медиа контентті талдау арқылы құндылықтар трансформациясының негізгі бағыттарын анықтауға болады. Зерттеу нәтижелері қазақстандық қоғамның құндылықтар жүйесі динамикалық даму үстінде екенін көрсетеді.

Қорытынды

Қазақстандық қоғамның құндылық бағдарларының трансформациясын медиадискурстың эволюциясы арқылы талдау бірнеше негізгі кезеңдерді анықтауға мүмкіндік берді. Бірінші кезең (1991-2000 жж.) ұлттық құрылыс пен мемлекеттік бірегейлікті қалыптастыру дискурсының басымдығымен сипатталады. Медиа кеңістікте егемендік, ұлттық жаңғыру және мәдени өзіндік ерекшелік тақырыптары басым болды.

Екінші кезең (2001-2010 жж.) жаңғырту дискурсының күшеюімен ерекшеленеді, мұнда экономикалық даму, әлеуметтік жаңғырту және жаһандық қоғамдастыққа интеграция мәселелері орталық орын алды. Осы кезеңнің медиадискурсы дәстүрлі құндылықтардан постмодернистік құндылықтарға біртіндеп көшуді көрсетеді.

Үшінші кезең (2011-2020 жж.) дәстүрлі құндылықтар жаңа әлеуметтік бағдарлармен қатар өмір сүретін гибридік құндылық кеңістігінің қалыптасуымен сипатталады. Осы кезеңнің медиадискурсында мәдени бірегейлікті сақтау мен жаһандық үрдістерге бейімделу арасындағы теңгерімге ұмтылу үрдісі байқалады.

Қазіргі кезең (2021-2024 жж.) медиа кеңістіктің цифрландырылуының күшеюімен және қоғамдық коммуникация формаларының трансформациясымен ерекшеленеді. Медиадискурсты талдау әсіресе жас ұрпақ арасында құндылық бағдарларын қалыптастырудағы әлеуметтік медианың рөлінің артып келе жатқанын көрсетеді.

Контент-талдау қазақстандық қоғамның құндылық бағдарлары иерархиясындағы елеулі өзгерістерді анықтады. Егер тәуелсіздік кезеңінің басында ұжымдық құндылықтар мен дәстүрге бағдарлану басым болса, қазіргі медиадискурс даралық үрдістер мен өзін-өзі жүзеге асыру құндылықтарының күшеюін көрсетеді.

Кәсіби құндылықтар саласында тұрақтылық пен ұзақ мерзімді жұмыспен қамтудан кәсіби ұтқырлық пен үздіксіз білім беру құндылықтарына екпіннің ығысуы байқалады. Соңғы жылдардағы медиадискурс кәсіпкерлік пен инновациялық ойлау идеяларын белсенді түрде алға жылжытуда.

Медиадағы саяси дискурсты талдау патерналистік көзқарастардан азаматтық қатысу мен әлеуметтік жауапкершілік құндылықтарына қарай эволюцияны көрсетеді. Бұл үрдіс әсіресе онлайн-медиа мен әлеуметтік желілерде айқын байқалады.

Зерттеу жаңа мәдени үлгілер мен мінез-құлық модельдерін қалыптастырудағы медианың маңызды рөлін анықтады. Әсіресе жастардың құндылық бағдарларының трансформациясына медиадискурстың әсері айқын байқалады.

Қорытындылай келе, қазақстандық қоғамның құндылық бағдарларының трансформациясы жаһандық үрдістерді де, ұлттық даму ерекшеліктерін де көрсететін

күрделі, көп қырлы процесс екенін атап өту қажет. Медиадискурс осы өзгерістердің индикаторы ғана емес, сонымен қатар жаңа құндылық бағдарларын қалыптастырудың белсенді факторы болып табылады.

Алғыс білдіру, мүдделер қақтығысы. Ғылыми мақала Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігі Ғылым Комитетінің қаржыландыруы аясында дайындалған (BR24993269 «Тәуелсіздік кезеңіндегі қазақстандық қоғамның құндылық бағдарларының эволюциясы және трансформациясы»).

Авторлардың қосқан үлесі.

Сейтахметова Н.Л. – зерттеу тұжырымдамасын әзірлеу, теориялық негіз жасау, медиадискурстық әдісті таңдау;

Жандосова Ш.М. – хат-хабарға жауапты автор, контент-талдау жүргізу, материалдарды өңдеу және қорытынды жасау.

Әдебиеттер тізімі

1. Castells M. The Rise of the Network Society. – Oxford: Wiley-Blackwell, 2009. – 656 p.
2. Bourdieu P. On Television and Journalism. – London: Pluto Press, 1998. – 112 p.
3. Habermas J. The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society. – Cambridge: The MIT Press, 1991. – 328 p.
4. Durham M.G., Kellner D.M. Media and Cultural Studies: KeyWorks. – Oxford: Wiley-Blackwell, 2012. – 648 p.
5. Haerpfer C.W., Kizilova K. Values and Transformation in Central Asia // Transformation and Development. – 2020. – P. 15-31. https://doi.org/10.1007/978-3-030-42775-7_2
6. Джуманова Г.Ж. Национальная идея как фактор модернизации общества: зарубежный и отечественный опыт // Вестник КазНУ. Серия философии, культурологии и политологии. – 2019. – Т. 68. – № 2. – С. 220-230.
7. Пралиева Г.К. Роль национальной идеи и национальной культуры в построении правового и демократического государства и консолидации казахстанского общества // Вестник КазНУ. Серия юридическая. – 2010. – № 2(54). – С. 5-9.
8. Гиздатов Г.Г. Медиадискурс Казахстана: социальные концепты и когнитивные стратегии // Медиаобразование. – 2015. – № 4. – С. 55-63.
9. Нурбеков С.Ж. История и перспективы развития медиапространства Республики Казахстан // Журналистика в цифровую эпоху: технологии и методология творчества: материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 80-летию фак. журналистики Белорус. гос. ун-та. – Минск: БГУ, 2024. – С. 336-339.
10. Султангалиева А.К. Города и люди: социокультурная трансформация в Казахстане. – Алматы, 2010. – 240 с.
11. Калиева Ж.А. Система ценностей казахстанской молодежи // Вестник КазНУ. Серия психологии и социологии. – 2014. – № 4(51). – С. 165-172.
12. Байгожина Д.О., Клушина Н.И., Тахан С.Ш. Медиатизация культуры в дискурсе современных казахстанских медиа // Вестник РУДН. Серия: Лингвистика. – 2019. – № 3. – С. 784-801.
13. Скорынина Л.Ю. Казахстан на пути к информационному обществу [Электронный ресурс]. URL: <http://emag.iis.ru/arc/infosoc/emag.nsf/BPA/bd023cb3eeca83a2c3256d5700421b3d> (Дата обращения: 05.06.2024).

14. Гиздатов Г.Г. Дискурс идентичности в медийном пространстве современного Казахстана // Политическая лингвистика. – 2019. – № 1(73). – С. 127-133.
15. Дудинова Е.И., Мухамадиева Л.И. «Национальное единство» как метаэтнический концепт в системе медиадискурса // Вестник. Серия журналистики. – 2017. – № 4(46). – С. 71-79.
16. Шаукенова З., Сейдуманов С. Модернизация общественного сознания как предмет социологии социальных изменений // Казахстан-Спектр. – 2022. – № 101(1). – С. 7-19.
17. Казбекова М. Особенности политической модернизации в Казахстане [Электронный ресурс]. – 2008. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-politicheskoy-modernizatsii-v-kazahstane> (Дата обращения: 05.06.2024).
18. Языковая политика в Казахстане [Электронный ресурс]. – 2024. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Языковая_политика_в_Казахстане (Дата обращения: 05.06.2024).
19. Ковшова Л. Государственный язык – язык национального единства [Электронный ресурс]. – 2022. URL: <https://sarangazeti.kz/ru/novosti/1742-gosudarstvennyj-yazyk-yazyk-natsionalnogo-edinstva.html> (Дата обращения: 05.06.2024).
20. Ибраева В. Постсоветское. Современное искусство Казахстана: фантомные боли семидесятилетия [Электронный ресурс]. – 2012. URL: <https://vlast.kz/post-nachalo/20773-postsovetskoe-sovremennoe-iskusstvo-kazahstana-fantomnye-boli-semidesatiletia.html> (Дата обращения: 05.06.2024).
21. Раимкулова А. Культурная память и современное искусство [Электронный ресурс]. – 2017. URL: <https://kazpravda.kz/n/kulturnaya-pamyat-i-sovremennoe-iskusstvo/> (Дата обращения: 05.06.2024).
22. Абдухаликова Н. Модно быть казахом: как наша национальная одежда стала мировым трендом [Электронный ресурс]. – 2023. URL: <https://liter.kz/modno-byt-kazakhom-kak-nasha-natsionalnaia-odezhda-stala-mirovym-trendom-1691483154/> (Дата обращения: 05.06.2024).
23. Нематериальное культурное наследие ЮНЕСКО в Казахстане [Электронный ресурс]. – 2023. – URL: <https://www.advantour.com/rus/kazakhstan/culture/intangible-cultural-heritage-unesco.htm> (дата обращения: 05.06.2024).
24. Ибадуллаева А. Закон об охране нематериального культурного наследия предложили разработать в Казахстане [Электронный ресурс]. – 2024. URL: <https://liter.kz/zakon-ob-okhrane-nematerialnogo-kulturnogo-nasledii-predlozhili-razrabotat-v-kazakhstane-1710312823/> (Дата обращения: 05.06.2024).
25. Все реформы образования Казахстана за 30 лет [Электронный ресурс]. – 2022. URL: <https://globalnews.kz/net-predela-sovershenstvu-ili-luchshee/> (Дата обращения: 05.06.2024).
26. Модернизация системы высшего образования в Казахстане: проблемы и перспективы // Высшая школа Казахстана. – 2007. – № 2. – С. 15-22.
27. Билялов Д. Новые тренды современного образования [Электронный ресурс]. – 2021. URL: <https://bilimdinews.kz/?p=171167> (Дата обращения: 05.06.2024).
28. Развитие науки и образования: новые горизонты для Казахстана в 2024 году [Электронный ресурс]. – 2024. URL: <https://infozakon.kz/life/24835-razvitie-nauki-i-obrazovaniya-novye-gorizonty-dlya-kazahstana-v-2024-godu.html> (Дата обращения: 05.06.2024).

Н.Л. Сейтахметова, Ш.М. Жандосова

Институт философии, политологии и религиоведения, Алматы, Казахстан

**Трансформация ценностных ориентиров казахстанского общества в период
независимости: контент-анализ медиадискурса**

Аннотация. В данной статье исследуется динамика изменений ценностных ориентиров казахстанского общества в период независимости через призму медиадискурса. Актуальность исследования обусловлена необходимостью комплексного анализа изменений общественного сознания и социокультурных паттернов в контексте государственного строительства и модернизации. Методологическую основу исследования составил комплексный подход, сочетающий количественный и качественный контент-анализ медиатекстов, дискурс-анализ и сравнительный метод. Эмпирическую базу составили материалы ведущих казахстанских СМИ за период 1991-2024 годов, отобранные по принципу репрезентативности и охвата различных сегментов медиaprостранства. В ходе исследования выявлены три ключевых этапа трансформации ценностных ориентиров общества: постсоветский период адаптации (1991-2000), период стабилизации и формирования новой национальной идентичности (2001-2015) и период глобальных вызовов и цифровой трансформации (2016-2024). Контент-анализ медиадискурса демонстрирует существенную эволюцию в репрезентации таких базовых ценностей как семья, труд, образование, социальный успех, гражданская ответственность и национальная культура. Выявлено, что в медиадискурсе отражается диалектическое взаимодействие традиционных ценностей казахстанского общества с модернизационными установками, обусловленными процессами глобализации и интеграции страны в мировое сообщество. Установлена значимая корреляция между трансформацией медиадискурса и реальными изменениями в общественном сознании, что подтверждает роль СМИ не только как транслятора, но и как конструктора социальных ценностей. Особое внимание уделено анализу соотношения традиционных и модернизационных ценностей в общественном сознании казахстанцев, выявлены доминирующие тенденции в изменении социальных установок и мировоззренческих позиций граждан.

Ключевые слова: ценностные ориентиры, трансформация общественного сознания, традиционные ценности, социокультурные ценности, национальная идентичность, модернизация ценностей, глобализация, цифровизация.

N.L. Seitakhmetova, Sh.M. Zhandossova

Institute for Philosophy, Political Science and Religious Studies, Almaty, Kazakhstan

**Transformation of Value Orientations in Kazakhstani Society During the Independence Period:
Content Analysis of Media Discourse**

Abstract. This article examines the dynamics of changes in value orientations of Kazakhstani society during the independence period through the prism of media discourse. The relevance of the research is substantiated by the necessity for comprehensive analysis of changes in public consciousness and sociocultural patterns in the context of state-building and modernization. The methodological foundation of the research consists of an integrated approach combining quantitative and qualitative

content analysis of media texts, discourse analysis, and comparative methodology. The empirical base comprises materials from leading Kazakhstani media outlets from 1991-2024, selected according to the principles of representativeness and coverage of various segments of the media landscape. The research identifies three key stages in the transformation of societal value orientations: the post-Soviet adaptation period (1991-2000), the period of stabilization and formation of a new national identity (2001-2015), and the period of global challenges and digital transformation (2016-2024). Content analysis of media discourse demonstrates significant evolution in the representation of fundamental values such as family, labor, education, social success, civic responsibility, and national culture. The study reveals that media discourse reflects the dialectical interaction between traditional values of Kazakhstani society and modernization imperatives conditioned by processes of globalization and the country's integration into the global community. A significant correlation has been established between the transformation of media discourse and actual changes in public consciousness, confirming the role of mass media not only as a transmitter but also as a constructor of social values. Particular attention is devoted to analyzing the relationship between traditional and modernization values in the public consciousness of Kazakhstanis, identifying dominant trends in the evolution of social attitudes and worldview positions of citizens.

Keywords: value orientations, transformation of public consciousness, traditional values, socio-cultural values, national identity, modernization of values, globalization, digitalization.

References

1. Castells M. The Rise of the Network Society (Wiley-Blackwell, Oxford, 2009, 656 p.)
2. Bourdieu P. On Television and Journalism (Pluto Press, London, 1998, 112 p.).
3. Habermas J. The Structural Transformation of the Public Sphere: An Inquiry into a Category of Bourgeois Society (The MIT Press, Cambridge, 1991, 328 p.).
4. Durham M.G., Kellner D.M. Media and Cultural Studies: KeyWorks (Wiley-Blackwell, Oxford, 2012, 648 p.).
5. Haerpfer C.W., Kizilova K. Values and Transformation in Central Asia, Transformation and Development, 15-31 (2020). https://doi.org/10.1007/978-3-030-42775-7_2
6. Dzhumanova G.Zh. Natsionalnaya ideya kak faktor modernizatsii obshestva: zarubezhnyi i otechestvennyi opyt [National idea as a factor of society modernization: foreign and domestic experience], Vestnik KazNU. Seriya filosofii, kulturologii i politologii [KazNU Bulletin. Philosophy, Cultural Studies and Political Science Series], 68, 2, 220-230 (2019). [in Russian]
7. Praliev G.K. Rol' natsionalnoi idei i natsionalnoi kul'tury v postroenii pravovogo i demokratcheskogo gosudarstva i konsolidatsii kazakhstanskogo obshestva [The role of national idea and national culture in building a legal and democratic state and consolidation of Kazakhstan society], Vestnik KazNU. Seriya yuridicheskaya [KazNU Bulletin. Law Series], 2(54), 5-9 (2010). [in Russian]
8. Gizdatov G.G. Mediadiskurs Kazakhstana: sotsialnye kontsepty i kognitivnye strategii [Media discourse of Kazakhstan: social concepts and cognitive strategies], Mediaobrazovanie [Media Education], 4, 55-63 (2015). [in Russian]
9. Nurbekov S.Zh. Istoriya i perspektivy razvitiya mediaprostranstva Respubliki Kazakhstan [History and prospects for the development of the media space of the Republic of Kazakhstan], Zhurnalistsika v tsifrovuyu epohu: tehnologii i metodologiya tvorchestva: materialy mezhdunar. nauch.-prakt. konf.,

posvyash. 80-letiyu fak. zhurnalistiki Belorus. gos. un-ta [Journalism in the digital era: technologies and methodology of creativity: materials of the international scientific-practical conference dedicated to the 80th anniversary of the Faculty of Journalism of Belarusian State University], 336-339 (2024). [in Russian]

10. Sultangalieva A.K. Goroda i lyudi: sotsiokulturnaya transformatsiya v Kazakhstane [Cities and people: sociocultural transformation in Kazakhstan] (Almaty, 2010, 240 p.) [in Russian]

11. Kalieva Zh.A. Sistema tsennostey kazakhstanskoy molodezhi [Value system of Kazakhstan youth], Vestnik KazNU. Seriya psikhologii i sotsiologii [KazNU Bulletin. Psychology and Sociology Series], 4(51), 165-172 (2014). [in Russian]

12. Baigozhina D.O., Klushina N.I., Takhan S.Sh. Mediatizatsiya kultury v diskurse sovremennykh kazakhstanskikh media [Mediatization of culture in the discourse of modern Kazakhstan media], Vestnik RUDN. Seriya: Lingvistika [RUDN Journal of Linguistics], 3, 784-801 (2019). [in Russian]

13. Skorynina L.Yu. Kazakhstan na puti k informatsionnomu obshestvu [Kazakhstan on the way to information society]. [Electronic resource]. - 2024. Available at: <http://emag.iis.ru/arc/infosoc/emag.nsf/BPA/bd023cb3eeca83a2c3256d5700421b3d> (Accessed: 05.06.2024). [in Russian]

14. Gizdatov G.G. Diskurs identichnosti v mediunom prostranstve sovremennogo Kazakhstana [Identity discourse in the media space of modern Kazakhstan], Politicheskaya lingvistika [Political Linguistics], 1(73), 127-133 (2019). [in Russian]

15. Dudinova E.I., Mukhamadieva L.I. "Natsionalnoe edinstvo" kak metaetnicheskii kontsept v sisteme mediadiskursa ["National unity" as a meta-ethnic concept in the media discourse system], Vestnik. Seriya zhurnalistiki [Bulletin. Journalism Series], 4(46), 71-79 (2017). [in Russian]

16. Shaukenova Z., Seidumanov S. Modernizatsiya obshestvennogo soznaniya kak predmet sotsiologii sotsialnykh izmenenii [Modernization of public consciousness as a subject of sociology of social changes], Kazakhstan-Spektr [Kazakhstan-Spectrum], 101(1), 7-19 (2022). [in Russian]

17. Kazbekova M. Osobennosti politicheskoi modernizatsii v Kazakhstane [Features of political modernization in Kazakhstan]. [Electronic resource]. - 2008. Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-politicheskoy-modernizatsii-v-kazahstane> (Accessed: 05.06.2024). [in Russian]

18. Yazykovaya politika v Kazakhstane [Language policy in Kazakhstan]. [Electronic resource]. - 2024. Available at: https://ru.wikipedia.org/wiki/Языковая_политика_в_Казахстане (Accessed 05.06.2024). [in Russian]

19. Kovshova L. Gosudarstvenny yazyk – yazyk natsionalnogo edinstva [State language – the language of national unity]. [Electronic resource]. - 2022. Available at: <https://sarangazeti.kz/ru/novosti/1742-gosudarstvennyj-yazyk-yazyk-natsionalnogo-edinstva.html> (Accessed: 05.06.2024). [in Russian]

20. Ibraeva V. Postsovetskoe. Sovremennoe iskusstvo Kazakhstana: fantomnye boli semidesyatiletia [Post-Soviet. Contemporary art of Kazakhstan: phantom pains of seventy years]. [Electronic resource]. - 2012. Available at: <https://vlast.kz/post-nachalo/20773-postsovetskoe-sovremennoe-iskusstvo-kazahstana-fantomnye-boli-semidesyatiletia.html> (Accessed: 05.06.2024). [in Russian]

21. Raimkulova A. Kulturnaya pamyat i sovremennoe iskusstvo [Cultural memory and contemporary art]. [Electronic resource]. - 2017. Available at: <https://kazpravda.kz/n/kulturnaya-pamyat-i-sovremennoe-iskusstvo/> (Accessed: 05.06.2024). [in Russian]

22. Abdukhaliqova N. Modno byt' kazakhom: kak nasha natsionalnaya odezhda stala mirovym trendom [It's fashionable to be Kazakh: how our national clothing became a world trend]. [Electronic resource]. - 2023. Available at: <https://liter.kz/modno-byt-kazakhom-kak-nasha-natsionalnaia-odezhda-stala-mirovym-trendom-1691483154/> (Accessed: 05.06.2024). [in Russian]

23. Nematerial'noe kul'turnoe nasledie YUNESKO v Kazakhstane [UNESCO intangible cultural heritage in Kazakhstan]. [Electronic resource]. - 2023. Available at: <https://www.advantour.com/rus/kazakhstan/culture/intangible-cultural-heritage-unesco.htm> (Accessed: 05.06.2024). [in Russian]
24. Ibadullaeva A. Zakon ob okhrane nematerial'nogo kul'turnogo naslediya predlozhili razrabotat' v Kazakhstane [Law on the protection of intangible cultural heritage proposed to be developed in Kazakhstan]. [Electronic resource]. - 2024. Available at: <https://liter.kz/zakon-ob-okhrane-nematerialnogo-kulturnogo-nasledia-predlozhili-razrabotat-v-kazakhstane-1710312823/> (Accessed: 05.06.2024). [in Russian]
25. Vse reformy obrazovaniya Kazakhstana za 30 let [All education reforms in Kazakhstan over 30 years]. [Electronic resource]. - 2022. Available at: <https://globalnews.kz/net-predela-sovershenstvu-ili-luchshee/> (Accessed: 05.06.2024). [in Russian]
26. Modernizatsiya sistemy vysshego obrazovaniya v Kazakhstane: problemy i perspektivy [Modernization of the higher education system in Kazakhstan: problems and prospects], Vysshaya shkola Kazakhstana [Higher School of Kazakhstan], 2, 15-22 (2007). [in Russian]
27. Bilyalov D. Novye trendy sovremennogo obrazovaniya [New trends in modern education]. [Electronic resource]. - 2021. Available at: <https://bilimdinews.kz/?p=171167> (Accessed: 05.06.2024). [in Russian]
28. Razvitie nauki i obrazovaniya: novye gorizonty dlya Kazakhstana v 2024 godu [Development of science and education: new horizons for Kazakhstan in 2024]. [Electronic resource]. - 2024. Available at: <https://infozakon.kz/life/24835-razvitie-nauki-i-obrazovaniya-novye-gorizonty-dlya-kazakhstana-v-2024-godu.html> (Accessed: 05.06.2024). [in Russian]

Авторлар туралы мәлімет:

Сейтахметова Н.Л. – философия ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҒЖБМ ҒК Философия, саясаттану және дінтану институтының бас ғылыми қызметкері, Алматы, Қазақстан.

Жандосова Ш.М. – PhD, қауымдастырылған профессор, ҚР ҒЖБМ ҒК Философия, саясаттану және дінтану институтының бас ғылыми қызметкері, Алматы, Қазақстан.

Сейтахметова Н.Л. – доктор философских наук, профессор, главный научный сотрудник Института философии, политологии и религиоведения КН МНВО РК, Алматы, Казахстан.

Жандосова Ш.М. – доктор PhD, ассоциированный профессор, главный научный сотрудник Института философии, политологии и религиоведения КН МНВО РК, Алматы, Казахстан.

Seitakhmetova N.L. – Doctor of Philosophical Sciences, Professor, Chief Researcher at the of Philosophy, Political Sciences and Religious Studies CS MSHE RK, Almaty, Kazakhstan.

Zhandossova Sh.M. – PhD, Associate Professor, Chief Researcher at the of Philosophy, Political Sciences and Religious Studies CS MSHE RK, Almaty, Kazakhstan.

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY NC) license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).